



פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע



אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל

בנשיאות בנש"ק טורינו והבינו הנה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק המלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 638

משכיל לדוד

פרשת חיי שרה

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

שידוך באמונה

בשעה שאברהם אבינו אומר לאליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, הוא מצוה עליו (בראשית כ"ד ג, ד): "ואשביעך בה' א-להי השמים, אשר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבם. כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק".

ויש לתמוה הרבה בדבר, על מה שהזהיר אברהם את אליעזר לקחת אשה ליצחק ממשפחתו ולא מבנות כנען; והרי גם משפחתו של אברהם היו עובדי עבודה זרה, ועוד יותר גרועים מבנות כנען. שהרי בני כנען חזרו בתשובה במשך שנות שהותו של אברהם עמם, שהרי אברהם היה מגייר אנשים (בר"ר ל"ט י"ד), ומדוע לא רצה לקחת אשה ליצחק מהם.

ועוד יש להקשות. הנה לאחר מכן אברהם אומר לאליעזר; "ואם לא תאבה האשה ללכת אחרך ונקית משבועתי זאת". ורש"י אומר; וקח לו אשה מבנות ענר אשכול וממרא. והרי ענר אשכול וממרא היו אף הם מבני כנען, ואם כן, מאי נפקא מינא שבתחילה לא רצה אברהם מבנות כנען, ובדיעבד שאם לא ימצא, אז הוא יוכל לקחת מבנות כנען.

ונראה להסביר בזה. אברהם אבינו העדיף לקחת אשה ליצחק מבנות משפחתו שבארצו, על אף שהם היו עובדי עבודה זרה. שכן, סוף כל סוף בתוך לבם היתה להם אמונה בבורא עולם, ומיד בראותם איזה נס, תתעורר בלבם האמונה ויראת ה', ולא יסרבו להשתנות מהקצה ועד הקצה לטובה, כמו שאכן מצינו בתרח שעשה תשובה. ועוד בזאת. הן ידוע כי לפני שכולם עזבו את ארצו במצות הקב"ה, היו כולם עובדי עבודה זרה, ולא ידעו כלל ממציות הבורא ית"ש, עד שבא אברהם והמליכו לה' על כל הארץ. אברהם גייר אלפי נפשות, הוא ושרה אשתו (בר"ר ל"ט י"ד), וגרם שתרח אביו יחזור בתשובה. הרי שאכן בתוך לבם היו מאמינים בה'.

וגם אצל לבן עצמו מצינו שאמר "בא ברוך ה'" (בראשית כ"ד ל"א), ועוד אמר (שם, נ') "מה יצא הדבר". ולא עוד, אלא הם ידעו כי רבקה עומדת להינשא לצדיק הדור, שהוא מידת הגבורה העובד את ה' במסירות נפש, ובירכוה בשם ה' "ויירש זרעך את שער שונאיו". ואם לא היו מאמינים בה'. כיצד זה יתנו את בתם-אחותם למשפחת צדיקים אשר פרושים מהבלי עולם הזה וכל מחשבתם ודבקותם רק בה'.

אם כן אפוא, זאת רצה אברהם. לקחת אשה ליצחק ממשפחתו, כי הם מאמינים בה'. וכאשר אמר לבן לאליעזר בוא ברוך ה', נהפך אליעזר מכלל ארור ויצא מארור לברוך (בר"ר ס' ז'). כל זאת משום השפעתו האדירה של אברהם על בני משפחתו, בני חרן, כי כולם ראו שהוא יצא חי מאור כשדים, ונלחם נגד המלכים ויכל להם. משום כן הם האמינו בה', ולכן אברהם העדיף אותם.

יושבי ארץ כנען לעומתם, הם היו רעים וחטאים ומלאים עוונות ופשעים, ומלאים בגול (סנהדרין קח.). ולא היתה בהם יראת שמים כלל. כמו שאברהם עצמו אמר (בראשית כ' י"א) "רק אין יראת א-להים במקום הזה והרגני". ואף גם שם ה' לא היה כלל על פיהם, ועל אף כל הניסים שראו שאירעו לאברהם אבינו, לא שמו אל לבם ולא שבו בתשובה, ולכן ה' שנא את הכנעניים.

ואם נתבונן, נראה כי רשעותם של בני כנען נמשכה על פני כל הדורות. מלך סדום, על אף כל החסד שאברהם עשה עמו, שלא נטל ממנו מחוט ועד שרוך נעל והחזיר לו את הנפש ואת הרכוש, לא זכר את חסדו ורצה להרוג את לוט בן אחיו. ולא עוד, אלא שכחו כי לולא אברהם כי אז סדום ועמורה כבר היו חרבות לגמרי. ואכן, בעבור רשעותם וכפירתם בה' עלתה רשעותם לשמי מרומים, ונחרבו רק חמשת הערים ולא כל הערים.

ואף גם, בני כנען גזלו את שרה, אשתו של אברהם, ורק בחסדי ה' החזירו אותה. גם עפרון החיתי היה גולן, כי בתחילה אמר ליתן לאברהם בחינם, ואחר כך נטל ממנו כסף רב, ארבע מאות שקל כסף, לפי שהיה בבחינת אומר הרבה - ואף מעט לא עושה (אבות דרבי נתן א' י"ג).

כמו כן גם את בארות המים של אברהם, גזלו וסתמו אותם. ואף אצל יצחק התקנאו בעושרו וגירשו אותו מאיתם, באמרם לו (שם, כ"ו ט"ז) "לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד". משום כן, לא רצה אברהם להתקרב אליהם, ולא רצה לקחת אשה לבנו מבנות כנען.

אבל בדיעבד, אמר אברהם לאליעזר כי אם לא ימצא שם אשה ילך לקחת מבנות ענר אשכול וממרא, כיון שיש בהם מעט יראת שמים. אך לכתחילה, אף שהם היו שונים מבני כנען, לא רצה אברהם ליטול מהם אשה, כיון שענר ואשכול לא השיאו לו עצה טובה על המילה, אף שלטובתו נתכוונו. ואף שממרא השיא לו עצה טובה, מכל מקום כיון שנשאר מיודד עם ענר ואשכול, הרי שחטא כמותם, שכן אדם טוב מחוייב להתרחק מאדם רע, בבחינת אמרם ז"ל (אבות א' ז'); הרחק משכן רע.

וכי תימא, הרי אברהם עצמו היה מיודד עמם, מכל מקום ידע להזהר לבל יהיה מושפע מהם. כמו ששנינו אצל רבי מאיר שהיה תלמידו של אחר (חגיגה טו.); רימון מצא, ותוכו אכל קליפתו זרק. על כל פנים, לכתחילה לא רצה שבנו יתחתן עמם, כיון שיש ספק על היראת שמים שלהם.

וכבר אמרו חכמים (פסחים מט.); לעולם ישא אדם בת תלמיד חכם, או לכל הפחות ישא בת אדם שיש בו אמונה בה', ובקלות הוא יכול להתעורר ברגשי אהבת ה' ולחזור בתשובה. לא כן אדם שהוא קשה עורף, שאינו מאמין במה שהוא רואה, דעותיו ריקות ואינו עושה חשבון הנפש, הרי שיש להתרחק ממנו ולא לקחת מבנותיו אלא רק בדיעבד ממש.

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ««

פרשת חיי שרה כ"ה מרחשון תשע"ג

באר שבע	תל אביב	ירושלים	הדלקת נרות
16:26	16:23	16:08	מוצאי שבת
17:23	17:22	17:20	רבינו תם
17:53	17:50	17:59	

הילולא דצדיקא

- כה - רבי דוד כהן למג'רבי, מח"ס "לקוטי בתר ליקוטי"
- כו - רבי שלום לופס, רבה של עכו
- כז - רבי משה נתן נטע צינורט
- כח - רבינו יונה מגירונדי, מח"ס "שערי תשובה"
- כט - רבי צבי הירש מרימנוב
- א - רבי אפרים אנקוואה, מח"ס "שער כבוד ה'"
- ב - רבי אהרן קוטלר, ראש ישיבת ליקווד

אמרי חכמים



השידוך והחיפוש

השידוך הראשון שעליו התורה מספרת, השידוך שנסגר בסיועו של דמשק אליעזר - עבד אברהם אבינו, ע"ה מקפל בתוכו את כל היסודות האיתנים למציאת השידוך המיוחל. מי שמצוי בתקופת השידוכים, יודע עד כמה זקוקים במהלך תקופה זו לעזר וסיוע מן השמים. וכמה מפתיע לראות מגוון רעיונות וטיפים מוצלחים לבחירת השידוך, בפרשה זו שבה אליעזר מחפש את השידוך ליצחק אבינו ע"ה.

ביריעה זו לא נתמקד בפן זה, ספרים רבים נכתבו על כך (כמו הספר "שידוכים וזיווגים" להר"א ליבוביץ שליט"א. ועוד). בחרנו אפוא להאיר זוויות שונות בנושא השידוכים, בראי חכמתם של אנשי מעשה שעסקו בפרק "האיש מקדש".

החיפוש

אחד מידידיו של הג"ר שמואל קובלסקי פגש אותו ברחובה של עיר. היה זה במוצאי שבת קודש לאחר ההבדלה, ושאל אותו: "לאן הפנים מועדות?" רבי שמואל השיב: "הריני מחפש שידוך".

הידיד הוסיף ושאל: "למי השידוך?" ונענה: "עבור בתי".

"ובת כמה היא המדוברת?" - המשיך הלה להתעניין. "בת ארבע עשרה שנה" - היתה התשובה.

עתה גברה פליאתו של הידיד, הוא הגביה גבותיו ותמה: "וכי בגיל כזה כבר מחפשים שידוך?"

נעמד הרב קובלסקי בפנינת הרחוב, והחל להסביר לו:

"ראה ידידי, ברצות הש"ת, כאשר תגיע בתי לפרקה, אחפש לה חתן בן תורה ותלמיד חכם. אך כיצד אדע האם הבחור המיועד הוא מתמיד בלימודיו? כמוכן שאז אצטרך לעקוב אחריו בישיבה. וכיצד אדע האם התמדתה היא התמדת אמת, או שמה זהו משהו זמני, נגרר הוא אחרי הסביבה, כשיש סדר הוא לומד אבל כשאין מסגרת הריהו מתבטל! אז אמור לי אתה, היאך אוכל לעמוד על טיבו האמיתי של הבחור, ולבחון את שקדנותו ללא כחל ושרק?"

הידיד הביט בהערצה ברבי שמואל, וציפה למוצא פיו.

"ובכן - המשיך הרב קובלסקי - במוצאי שבתות ובימים טובים, שהם "זמני דמפגרי בהו רבנן", עובר אני בבתי המדרשות ובהכלי הישיבות שבעיר, בולש ומחפש אחרי בחור רציני שיושב ולומד. מחפש אני בחור כבן ארבע עשרה או חמש עשרה שנה ששוקד על תלמודו דוקא בעתות שכאלו. לאחר שמצאתי בחור שכזה, הריני שם עליו את עיני לטובה. ואם גיליתי שהשקדנות הינה דבר קבע אצלו, או אז אני בוחר אותו כחתן לבתי".

השדכן

אגב, נציין כאן את מה שמספרים בחצר חסידות גור:

רבי שמעון אלטר זצ"ל, רצה להשתדך עם אחיו, האדמו"ר בעל "שפת אמת" זצ"ל, וניסה הוא בעצמו לבוא עמו בדברים בענין.

השיב לו על כך ה"שפת אמת", כי אם זה שידוך בלי שדכן, הרי הוא חושש, שמא לא יסתיע הדבר. ואף ראה לדבר היתה לו; כך מצינו בקבלת התורה - את התורה שידכו ישראל על ידי שדכן, הלא הוא משה רבינו ע"ה, והשידוך נגמר בכי טוב על המקום, ובשעה טובה ומוצלחת.

ואילו בנוגע לאומות העולם, מצינו שהקדוש ברוך הוא בעצמו ניסה לשדך את התורה בלי אמצעות שדכן, כמו שאמרו במדרש: "החזירה הקדוש ברוך הוא על כל אומה ולשון". הוא עצמו ולא על ידי שליח.

ומה יצא מזה בסופו של דבר?

"לא קיבלוה".

השבחן

בביתו של ראש ישיבת "עץ חיים", הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, התאספו בחול המועד פסח אורחים רבים ובהם תלמידי חכמים ידועים, ישבו במסיבת רעים ודברו דברי תורה.

אחד הנוכחים, בן ישיבה בעל כשרון, השתתף אף הוא בשיח תלמידי החכמים. כראיה לנושא הנדון, הביא הצעיר את דברי הש"ך בענין בהמה שנטרפה והיא חיה, שאינה מטמאה טומאת נבלה. כששמע המארח רבי איסר זלמן מלצר את דבריו, מיהר לומר לו; הרי דבריך ממש נפלאים, גאונות ופקחות יש בדבריך. ראש הישיבה הפליג בשבח הדברים שהשמיע בן הישיבה, חזר עליהם בהתפעלות ואף ציין והדגיש ששישרון רב ניכר בדברים שאמר.

לאחר שיצאו כל האורחים מן הבית, פנה הבחור אל ראש הישיבה וסיפר לו שהוא הרגיש את עצמו שלא בנוח בשעה שהפליג כל כך בשבח הדברים שאמר, שכן היו אלה דברי הש"ך ללא כל תוספת מצינו. אלא שהוא לא הספיק לסיים את דבריו ולציין את מקור הדברים, כשהחל רבי איסר זלמן בדברי השבח והקילוסין עליו.

אף אנכי - החזיר לו ראש הישיבה - יודע ומכיר את דברי הש"ך הללו ב"יורה דעה", הלכות טרפות סימן ל"ג ס"ק ד', ואת השקלא והטריא בענין פירוש דברי הרמב"ם בנושא זה. אבל אתה הרי הינך בחור לא צעיר, עליך מוטל למצוא שידוך הגון, וכיון שנוכחו כאן ציבור נכבד של תלמידי חכמים וגדולי תורה, היה זה חשוב עבורך בכך ששיבחת את דבריך בפרהסיא.

אני הרי אינני שדכן, אבל ברצוני לעזור לך ולכן נצלת את ההזדמנות בשעה שהיה כאן קהל גדול, ואז באמת שיבחת את הדברים שהשמעת ואת כשרונותיך. כידוע לך, "חברך חבא אית ליה", והואיל והפלגתי כל כך בדברי שבח אודותיך, הרי שהענין כבר יתפרסם ברבים.

את המעשה סיפר בעל המעשה בעצמו להגאון רבי שלמה זלמן אוירבאך זצ"ל, ראש ישיבת "קול תורה", כפי המסופר בספר "דרך עץ החיים". זה התפעל מעצם ההברקה והמחשבה על עתידו של הבחור, ולאחר הוסיף ואמר: צא וראה עד כמה לא שם לב רבי איסר זלמן לכבודו האישי, בשעה שדאג למען תועלת הזולת. שהרי יתכן מאד שאחד מהנוכחים ידע והכיר את דברי הש"ך הללו, ועלול היה לחשוב כי ראש הישיבה לא הכיר את דברי הש"ך. אולם דבר זה כלל לא נגע לו, שכן העיקר היה בעיניו אך ורק כיצד להיטיב עם זולתו.

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "והמלך דוד זקן בא בימים". (מלכים א. א.)

הקשר לפרשה: בהפטרה נאמר: "והמלך דוד זקן בא בימים", וכן בפרשה נאמר: "ואברהם זקן בא בימים". וכמו כן בהפטרה מובא שדוד מסר את המלוכה לפני מותו לשלמה בנו, כפי שמסופר בפרשה שאברהם נתן את כל אשר לו ליצחק.

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

לחשוש ולא להאמין

אסור לקבל ולהאמין לדברי לשון הרע, וגדול עונש המקבל יותר מהמספר, ואפילו אם אינו אומר בפיו שהוא מקבל. אף מי שאינו מאמין, אסור לו להטות אוזנו לשמוע לשון הרע, אלא אם כן כוונתו לתועלת, שבדעתו לעשות עסק עם אותו אדם, ואם ישמע עליו שאינו הגון, יחשוש לכך וימנע, אך גם במקרים כאלו ההיתר הוא רק לשמוע ולחשוש, ולא להאמין.

שלימות רוחנית ושלימות גשמית

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר



**"ויהיו חיי שרה מאה
שנה ועשרים שנה ושבע
שנים שני חיי שרה".**
(בראשית כג. א)

ופירש רש"י ז"ל, שני חיי שרה - כולן שוין לטובה. והוצרך לפרש כן, הואיל והוקשה לו מה טעם חזרה תורה וכתבה "שני חיי שרה", אחר שכבר נאמר בראש הפסוק "ויהיו חיי שרה".

שרה".

ואפשר להרחיב ולומר עוד, שמכאן רמז מוסר, שצריך כל אדם לברר לעצמו שתי דרכים; האחת גשמית והאחת רוחנית, ובשעה שהוא עוסק בזו לא יעסוק בזו, וכענין שאמרו אצל המועדים, כתוב אחד אומר (דברים טז, ח) "עצרת לה' א-להיך", וכתוב אחד אומר (במדבר כט, לה) "עצרת תהיה לכם". חלקה - חציו לה' וחציו לכם. ובשעה שהאדם עוסק בגשמיות, יתענג וישמח ביום טוב, ובשעה שהוא עוסק ברוחניות, יעסוק בתלמוד תורה ואל יתעסק בדברים אחרים. אילו יערבב את הדרכים, לא יעלה בידו לא זו ולא זו.

וכן אמר שלמה (קהלת ג, א) "לכל זמן ועת לכל חפץ". ואמרו בגמרא (יומא עה, ב) "בתחלה היו ישראל דומין כתרנגולים שמנקרין באשפה, עד שבא משה וקבע להם זמן סעודה". יתר על כן, צריך אדם לזיזר שלא יערבב שני

דברים, ואף בשעה ששניהם, לפי שכל דבר ודבר נקבע לו זמן מיוחד לעצמו, וכענין שאמרו (שבת י, א) זמן תפלה לחוד, זמן תורה לחוד.

כיוצא בדבר פירש החסיד רבינו יונה זצ"ל, את מאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו (אבות ב, ט); צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם. בכל המדות טובות והישירות יש לאדם להדבק במדה אחת, להיות שלם בה, כי טוב לאדם לאחוז במדה אחת בשלימות, מהיותו בן כמה מדות, ואיננו שלם באחת מהן.

זו היתה דרכה של שרה אמנו. כל ימיה היו לה שתי דרכים, האחת גשמית והשניה רוחנית, והבדילה ביניהם היטב היטב, כל שכן שלא עירבבה של זו בזו. לכך אחר שפירט לך הכתוב מנין שנותיה, חזר וכתב שני חיי שרה, שני מלשון שְׁפָתַיִם, מגיד, שכל חייה היו לה שתי דרכים שלא עירבבה אותם זו בזו, וכל אחת משתי הדרכים עשתה בשלימות.

ולא תעלה על דעתך לומר, שלא היתה שרה מכוונת במעשיה הגשמיים לשם שמים, אלא אף על פי שהיו לה שתי דרכים, רוחנית וגשמית, מכל מקום עדיין היתה הצדקת מקדשת את עצמה אף בעניניה הגשמיים, והיתה מכוונת בהם שיהיו לשם ה'. וכמו שכתב הרמב"ן זצ"ל באגרת הקודש שלו (עמ' שלג) שהאבות הקדושים לא היתה מחשבתם נפרדת מן האור העליון אפילו בשעת אכילה ושתייה - הלכך כתב כאן רש"י כולן שוין לטובה, כלומר אף על פי שביורה לעצמה שתי דרכים כל ימי חייה, אל יעלה על דעתך שלא היתה מכוונת בעניניה הגשמיים לשם ה', רק כולן שוין לטובה, ואין טוב אלא הקב"ה, כענין שנאמר (תהלים לד, ט) טעמו וראו כי טוב ה', כלומר, שכל אחת משתי הדרכים שוה היתה לדבר זה, שהיתה מכוונת בהן לשמים.

מן המעיין



בטלה דעתם, וימות חוש"ם, דבק לשונם. "וישלחו את רבקה" ולא פצו פה.

"על כל פני אחיזי נפל".
(כה. יח)

וסמך ליה "ואלא תולדות יצחק".

לומר, כשיפול ישמעאל באחרית הימים, אזי יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק. ("בעל הטורים")

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"ויהיו חיי שרה". (כג. א)

צריך לדעת למה אמר ויהיו ולא אמר כסדר האמור בכל הצדיקים ויחי אדם, ויחי שם, או יאמר אלה שני כסדר האמור באברהם.

או ירצה לפי מאמרם ז"ל הנזכר שמתה על ידי בשורה רעה, זה יגיד שאם לא היה המאורע - עוד לה חיים. והוא אומר ויהיו, פירוש הויה חדשה משונת מהקצבה שקצבת ימיה יותר הם, ועל ידי מעשה הנזכר היו חייה סך האמור בענין ואמרו חיי שרה, כי הצדיקים מחיים ימיהם, והרשעים ימיהם מחיים אותם.

ולמה שפירשתי שעל ידי סיבת הבשורה עלו לה חייה פחות ממה שהיו, יכוין להודיע משפט החסד אשר ישפוט הקב"ה לידידיו, כי כל צדיק שלא השלים ימיו לסיבה ידועה, לא יגרע ה' מצדיק מה שהיה מרויח אילו חי שניו שלמים וישלים לו שכרו על השנים שלא פעל בהם דבר, כי יאמר אליו אילו הייתי חי תאוותי היתה לסגל דבר טוב. והוא אומר שני חיי שרה כיוון אל השאר שכל שנותיה היו חיים ממנה והאירו מכבודה.

"ויאמר אברהם אל עבדו". (כד. ב)

מסר אברהם ע"ה ענין זה לאליעזר ולא ליצחק, מטעם הצניעות הנטועה אפילו בפחות שבתלמידיהם, והבושת מזכרון הנישואין. ובכן היה אברהם ירא, שמא ישיג אותו מה שנגזר, ויתבייש יצחק מלשוחח עמו בענין הנישואין, וימהר אליעזר אליו, במה שיתבייש יצחק מהיסוסו בו. (רבינו אברהם בן הרמב"ם)

"ותרד העינה ותמלא כדה". (כד. טז)

על דרשת חז"ל שדרשו (ב"ר ס. ה) שעלו המים לקראתה, פירש הרמב"ן, שדקדקו זאת ממה שלא נאמר "ותשאב", סימן שלא היתה צריכה לשאב, מפני שעלו המים לקראתה. והוסיף הרמב"ן, שהנס הזה נעשה לה רק פעם אחת, כי אח"כ כאשר השקתה את הגמלים, נאמר "ותשאב".

ובאמת מה טעם שהנס נעשה לה רק פעם אחת?

בספר "אזנים לתורה", כותב הגר"ז סורוצקין זצ"ל: "שמעתי דבר נאה ומתקבל. שבפעם הראשונה, הלכה רבקה לשאוב מים לביתה, ומכיון שהיתה צדקת, עלו המים לקראתה, שלא תטרח בשאיבה. אבל אח"כ שאבה מים לשם גמילות חסד, וקיימא לן (אבות ה. כג) "לפום צערא אגרא". ולפיכך לא עלו אז המים, כדי שתטרח יותר, ויהיה שכרה כפול.

"נקרא לזערה ונשאלה את פיה". (כד. נז)

הגאון חיד"א בספרו "נחל קדומים" מדקדק, דהיה להם לומר 'ונשאל אותה', ומה תלמוד לומר "את פיה"?

ואפשר דהיו מעוננים, ורצו לקסום מה שיבוא לפיה, ואותם הדברים שתאמר, וכפי נחש שלהם יעשו. ולהבדיל מעין דוגמא אמרו: (ברכות לד.) אם שגורה תפילתי וכו', ומשום הכי תלו הדבר בפיה ולא בדעתה.

ורבקה שהיתה חכמה וידעה רשעתם, נתחכמה לומר תיבה אחת לבד מבוררת: "אלך". ותו לא, שלא יהיה להם אחיזה. וכשמעם

מסילות ישרים



מסילות לערכים ולמידות טובות

עובדות והנהגות נפלאות ישנן על מצוה זו שהידר בה באופן מופלא, והם מהווים פרק של לימוד במצוה יקרה זו, אחת מהם היא העובדה דלקמן:

אמו היתה אמורה לקבל סכום כסף מדי חודש ממוסד מסוים, שם לא דקדקו לעמוד בחיובם, וחודשים רבים לא נתנו לה את אשר מגיע לה. ביודעו שהדבר יכאיב לה על זה שאין לה מומן, וצריכה להגיע לקבל צרכיה מתוך פרנסתו של בנה, היה מדי חודש נוטל מתוך משכורתו שקיבל משיבת לומז'ה, את מלוא הסכום שהיתה אמורה לקבל מהמוסד הנ"ל, והיה מביא לאמו בצורה שחשבה שזהו כסף שהגיע עבורה, ובכך שימח את ליבה שיש בידה כסף שיכולה לתמוך ביד ילדיה. היא היתה מפרישה חלק מסכום זה בשבילו, כתמיכה ועזרה עבור השהיה בביתו, וחלק אחד היתה מחלקת לצדקות שונות וכדומה. כך השתדל שלא יגרם לה עגמת

נפש על ידי סיבות ומקרים שונים, והיה מחפש כל מיני עצות ואמתלאות, להסתיר ממנה דברים שעלולים לגרום לה עגמת נפש, או להעמיד הדברים בצורה שלא תצטער. אח לו לרבי יוסף המתגורר מעבר לים, האם שלא ראתה את בנה זה שנים, דאגה לשלומו והיתה מצפה בכליון עיניים למכתב ממנו (באותם זמנים אשר מלבד המכתבים לא היה קשר אל המדינות אשר מעבר לים). רבי יוסף ראובן בחפצו כי עז לשמח את לבה, היה הולך לעיתים קרובות לבית הדואר המרכזי, ועובר על דברי הדואר לראות אם הגיע מכתב מאחיו, ובזה שיקחהו משם, הרי יקדים בכמה ימים את זמן הגעת המכתב, ובכך ישמח את אמו.

הגאון בעל "חיי אדם" זועק אף הוא כנגד צרי העין הכופרים בטובת הוריהם, שהרי לטובת עצמם עשו: "יסכר פי דוברי שקר האומרים שאינם צריכים להחזיק טובה לאב ולאם, כי להנאת עצמם היו

מכוונים וממילא נולד, וכיון שנולד מהם, נתן הקב"ה הטבע שהאב והאם יגדלו בניהם בטבע ככל בהמה חיה ועוף שמגדלים בניהם ואין הבנים מחזיקים טובה לאבותיהם. "תאלמנה שפתי שקר", כי הם מעידים על עצמם שהם כבהמה ולא חלק ה' להם לב לדעת ולהבין. ועל זה אמרו חכמים: כל הכופר בטובתו של חברו סוף כופר בטובתו של הקב"ה. דלדבריהם גם אינם צריכים לכבד ולירא מהמקום ברוך הוא, כיון שאנחנו מעשה ידי הקב"ה מהראוי להיטיב ולחמול על מעשי ידיו. ואין ספק שהאומרים כך הם כופרים בלבם".

וכנגד בנים שאינם מכירים בטובת הוריהם, כותב בעל "חיי אדם" דברים חמורים: "אמרו ז"ל דכל מצות הבן על האב והאם הוא פירעון חוב שהבן חייב לפרוע לאביו ולאמו, הטובה שגמלוהו. ומי שאינו מכבדם נקרא רשע, דכתיב: "לוח רשע ולא ישלם" ובכלל הפירעון שיאהב אותם אהבה עזה כדרך שהיו אוהבים אותו ולא יהיו עליו לטורח ולמשא, ואם אין אדם מכבד אביו ואמו גזרות קשות באות עליו.

וכיון שהשווה כבודם לכבוד המקום, א"כ גם העונש שווה. ולכן כמו המקלל השם, בסקילה, גם מקלל אביו ואמו, בסקילה...

הליכות חיים

הלכות ומנהגים במצות כיבוד ההורים

בנים שהוריהם לא טרחו עבורם - בכל זאת חייבים בכיבוד הוריהם. וכן בנים שהוריהם לא למדום תורה - חייבים בכיבוד הוריהם. ואפילו בנים שהוריהם לא גדלו ומסרום לאימוץ - חייבים בכיבוד הוריהם.

בכיבוד אב ואם אין חומרות

במדור האחרון סיפרנו על מורת רוחו של הגרש"ז אירבאך זצ"ל, בראותו בן מחמיר בעניני הלכה על חשבון כבוד הוריו. ובענין זה נציין עוד את שסיפר אחיו של הגה"צ רבי דניאל פריש זצ"ל מחבר ספר 'מתוק מדבש' על הזוהר הקדוש, כי רבי דניאל מתוקף היותו חסיד ופרוש, לא היה אוכל בשום בית או אירוע. לכל מקום אליו היה מוזמן, היה מגיע עם אוכל בציקלוננו. מידי ראש חודש היה יורד לבני ברק מקום מגורי הוריו יושב ארוכות ודורש בשלומם, מספק את כל צרכיהם וגם יושב ושותה כוס תה חם ואוכל עוגה.

אנחנו בני המשפחה ידענו כי הוא לא אוכל בשום מקום גם לא אצל בני המשפחה, וכששאלנו אותו לפרש המנהג לאכול אצל ההורים. רבי דניאל ענה: בכיבוד אב ואם אין חומרות.

מסירות מוחלטת

בשנת תשי"ד נפטר הגאון רבי אברהם יצחק גרשונוביץ אביו של הגאון רבי יוסף ראובן זצ"ל. על אף הדחקות ששררה בביתו, לא ויתר רבי יוסף על הזכות לקיים מצות כבוד אם, ואמו הצדקנית עברה להתגורר בביתו, את מיטתו מסר לה, והוא ישן על כסא נוח במטבח הבית.

הנהגתו במצות כבוד אם היתה מופלאה. יחד עם רעייתו הרבנית ששותפה היתה לכל מעשיו, התמסרו במסירות מוחלטת להנעים לה את ימיה ולהסיר ממנה כל דאגה. בעלת יסורים גדולה היתה אמו, שעות ארוכות היה יושב ליד מיטתה, ומנסה בכל האמצעים להרגיע ולו במעט את יסוריה, והכל בחרדת קודש ובכבוד.